

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

16.01.2019

UPA2019/112

Inatsisartut Suleriaasianni § 33 naapertorlugu aalajangiiffigisassatut siunnersuut imaattoq matumuuna saqqummiuppara:

**Inuit ernumanermik isummakkullu nanertisimanermik eqqugaasartut
isumassorneqarluarnissaat qulakkeerniarlugu nuna tamakkerlugu iliuusissatut
pileraarummik kingusinnerpaamik UPA2020-mi saqqummiunneqartussamik
Naalackersuisut suliaqarnissaat pillugu Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut.**

(Inatsisartunut ilaasortaq Aqqa Samuelson, Inuit Ataqatigiit.)

Tunnngavilersuut:

Nunatsinni inuiaqatigiit ataatsimut isigalugit peqqissumik inuuneqarnissaat Inuit Ataqatigiit pingaartippaat. Inuiaqatigiit sanngiinnerusumik inissittartut pitsaanerusumik atugaqarnissaat anguniarlugu, timikkut tarnikkullu atugarissaarnissamat suliniutinik siunissamat ungasinnerusumut toqqammaviliisussanik nuna tamakkerlugu iliuusissatut pileraarutinik peqarnissarput pinngitsoorneqarsinnaangilaq.

Siunissamat isigaluni isumaginninnikkut unammilligassat pitsanngorsarneqarnissaat sulissutigissallugu qulakkeerinneqataaffigissallugulu Inuit Ataqatigiit suleqataaffigerusuppaat.

Videnscenter for Traumatologi, Syddansk Universitet 2012-imi Avannaani Ilinniarnertuunngorniarmimmi ilinniartut 269 misissorneqarnerini misigisaqarnerlunnerup kingunerisaanik kingunerlutsitsisimasut (Post traumatisk Stress Syndrom) 17%-iusimapput.¹

Misissuinermilu qulaani pineqartumi inuusuttuaqqat 269-iusuni 86% minnerpaamik ataasiarlutik sakkortuumik misigisaarsimapput. Imminortoqartunik atorneqalugaasimanermik allatigulluunniit inuunermut tarnikkullunniit kingunipiluutaasinnaasunik.

Inuusuttuaranngornermi sakkortuumik misigisaqareersimagaanni inersimasunngornermi ernumanermik isummakkullu nanertisimanermik eqqugaanissaq qanittuaraasinnaavoq.

Innuttaasut peqqissuunissaannut anguniagaqaraanni, inuit timikkut tarnikkullu qanoq inissisimanerat peqqissusaallu tappiffigisariaqarpoq. Isumaginninnermi sullisseriaatsinik

¹ <https://www.sdu.dk/>

[/media/files/om_sdu/institutter/psykologi/videnscenter+for+psykotraumatologi/publikationer/rapporter+og+arbejds+papirer/l%C3%A6gmandsrapport+ptsd+hos+gr%C3%B8nlandske+unge.pdf](https://www.sdu.dk/media/files/om_sdu/institutter/psykologi/videnscenter+for+psykotraumatologi/publikationer/rapporter+og+arbejds+papirer/l%C3%A6gmandsrapport+ptsd+hos+gr%C3%B8nlandske+unge.pdf)

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

pitsannorsaaniikkut inuit immikkut pisariaqartitsisut, isumassorneqarnissaminnullu pisariaqartitsivissortut isumassorneqarluarnissaat anguniarlugu iliuuseqartuarnissap timitalernissaa Inuit Ataqatigiit pingaartippaat.

Inuit ernumanermik isummakkullu nanertisimanermik eqqugaasartut taakkuupput isumassortariaqavissortut, inuunermilu ingerlariaqqinnissamut aqutissiuunneqartariaqavissortut.

Naalackersuinikkut Danmarkimi aqqissuussamik ernumanermik isummakkullu nanertisimaneq akiorniarlugu immikkut aqqissuussamik suliniuteqarfiussamik 2018-2025 tikillugu suliniutissamik arfinilinnut annertuunut avitaasut 43-unik naammassiniagassanut agguaakkamik saqqummiuseqammerput. Danmarkimi innuttaasut 13%-ii annertuumik ernumanermik isummakkullu nanertisimanermik nappaateqartutut nalunaarsorneqarsimapput.²

Inuit immikkut pisariaqartitsisut isumassortariaqavissortullu inuunerannik oqilisaassiffigissallugit aqutissiuutissallugillu Inuit Ataqatigiit sulissuteqarusupput.

Nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarusiornissamut toqqammavissat naammassorinarput akiugassanut ilaammat nunatsinni napparsimallutik sulinngiffeqartartunut aningaasartuutigit annertoreeqimmata – ilaatigut immikkut suliniuteqarnermi Kommune Qeqertalik-mi takutimmassuk ukiumut 75 mio. kr. sipaarutaasinnaasut³. Nunali tamakkerlugu sipaarutaasinnaasut annertoorujuusinnaapput- kisianni napparsimasarnerit ataavartumik annikillisarneqassappata nunatsinni aqqissuussaasumik suliniuteqarnissamik pilersaaruteqartoqaqqaarnissaa pisariaqavissorpoq.

Inuit ernumanermik isummakkullu nanertisimanermik eqqugaanermikkut inuunermi alloriaqqinnaveertarput saaffissaalatsilersinnaallutillu. Taakkuusarpullu amerlanerpaatigut inuiaqatigiinnut akuliunniarnissamut ajornartorsiulersinnaasartut, qanorlu isumassorneqarnissaminnut saaffigininnissamut nalornissuteqalersinnaasartut.

Inuit ernumanermik isummakkullu nanertisimanermik eqqugaanermikkut inuunerup ingerlanerani toqqissiviilliornerit, imminut mattunnerit, sulinngitsuukulanerit, suliffimmik annaasaqarnerit, ilaqutariinnilu avissaartuunnerit il.il. aqqusaartaraat takornartaanngilaq. Nunarput issittumi avannarpasissumi inissisimavoq. Nunatta avannaani ukiuunerani kaperlak qaammaterpassuarni atuuttartillugu, inuit taarsiornerup kingunerisaanik ernumanermik isummakkullu nanertisimanermik eqqugaanissamut qanitsuarsuusinnaapput. Kaperlak takkusimaaraangat inuit ernumanermik

² http://www.stm.dk/multimedia/2018_Psykiatriplan.pdf

³ http://www.qeqertalik.gl/Nyheder/2019/01/Borgmesterip%20ukiumi%20nutaami%20oqalugiaataa?sc_lang=kl-GL

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

isummakkullu nanertisimanermik eqqugaanissaat pinaveersaartinniarlugu Nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarusiornikkut isumaginninnerup iluani pitsaasumik suliniuteqartariaqarpugut.

Inuit ernumanermik isummakkullu nanertisimanermik eqqugaanertik pissutigalugu inuunerluuteqalinnginnissaat anguniarlugu iliuusissatut pilersaarusiornikkut, imigassamut aanngajaarniutinullu atuilinnginnissaat, imminut toqunnissamut siorasaarinerit minnerpaaffilernissaat taavalu siusissukkut iliuuseqarnermi isumaginninnerup iluani aningaasartuuterpassuannortartut siunissamut isigaluni annikillisarneqarsinnaasut naatsorsuutigineqarsinnaavoq.

Inuit amerlavallaartut siusinaartumik iliuuseqarfigineqannginnermikkut suliniuteqarfiginiartarnerat ajornakusuulersinnaasarpoq. Taamaattumik ernumanermik isummakkullu nanertisimanermik eqqugaasartut eqqarsaatigalugit pinaveersaartitsinissamut siunissamut ungasinnerusumut isigisumik suliniuteqartoqarnissaa pinngitsoorneqarsinnaanngilaq.

Inuit ernumanermik isummakkullu nanertisimanermik eqqugaasartut aarlerinartorsiortullu inuunermt qatsussisarnerat inoorusukkunnaartarnerallu takornartaanngilaq.. Inuit ernumanermik isummakkullu nanertisimanermik eqqugaasartut eqqarsaatigalugit siusissukkut iliuuseqarnissamut pinaveersaartitsinissamullu pisortat isumaginninnerup iluani Nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarusiornissamut pisussaaffeqarput.

Inuit ernumanermik isummakkullu nanertisimanermik eqqugaasartut pitsaanagerusumik isumaginninnikkut isumassorneqarluarnissaat anguniarlugu, Naalakkersuisoqarfiit akimorlugit suleqatigiittoqarnissaa pinngitsoorneqarsinnaanngilaq.

Peqqissaavik, isumaginnittoqarfiit, Ilaqutariit illui, ilinniarfiit, kommunit attuumassuteqartullu allat Nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarummut ilaatinneqarnissaa kaammattuutigerusupparput.

Inuit ernumanermik isummakkullu nanertisimanermik eqqugaasartut eqqarsaatigalugit nukiit kivitsisinnaasut atorluarnerunissaanut ataatsimuulersinneqarnissaannullu Nuna tamakkerlugu iliuusissatut pilersaarummik siunissamut isigisumik pilersitsinissamut suleqatigiittariaqarpugut.

Nukiit atorluarneqarnerusinnaasut iliuusissatut pilersaaruteqarfiginerisigut isumaginninnikkut kivitseqatigiittoqarnissaa anguniarlugu alloriaqatigiittariaqarpugut. Inuit Ataqatigiit suleqataanissamut alloriaqatigiinnissamullu suleqatiserinnikkusussuseqarput. Inuit ernumanermik isummakkullu nanertisimanermik eqqugaasartut isumassorneqarnerat nukittunerusariaqarpoq, tamannalu Naalakkersuisoqarfiit, kommunit susassaqartullu akornanni suleqatigiilluarnerisigut qulakkeerneqarsinnaasoq isumaqarpugut.

Taama oqaaseqarluta siunnersuut Inatsisartunut suliassanngortipparput.

INUIT ATAQATIGIIT

Inatsisartuni

Pisortanut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassai:

AC-fuldmægtigip ukiup ataatsip ingerlanerani sulineranik naleqartussatut missingerneqarpoq, tassa 500.000 kr.-it missaannik.

Namminersortunut aningaasaatigut allaffissornikkullu kingunerisassai:

Soqanngilaq.

Innuttaasunut aningaasatigut allaffissornikkullu kingunerisassai:

Soqanngilaq.